

ANMELDELSE

Tilskuer eller deltager

En dansende kvinne gir kropp til både sanselighet og håpløshet i iransk-amerikanske Shirin Neshats nyeste filminstallasjon.

Shirin Neshat
THE FURY
Galleri F15, Moss
22. juni–13. oktober

Øyet er ikke et uskyldig organ. Et blikk kan være et kjærtegn eller et overgrep, og valøren kan skifte i et glimt.

I *The Fury*, filminstallasjonen av Shirin Neshat som for tiden vises på Galleri F15 i Moss, veksler vi mellom å se handlingen med offerets og overgriperens blikk.

Det vil si, i starten er det slett ikke åpenbart at det er et offer og en overgriper vi ser. Snarere åpner den kvarterlange filmen med en klassisk forførelsesscene: En velkledd, velsminket kvinne som danser sensuelt for en mann som ser på henne med et blikk som kanskje er vurderende. Hun danser, han røyker. Blikkene møtes.

Følelsen av å ikke overskue helt hva som skjer, forsterkes av at handlingen vises på to motstående vegger. Samme hvor man ser, foregår noe utenfor synsvidde.

Snart får filmen et mørkere preg. Kvinnen danser ikke lenger for én mann i et intimt rom, men for et drøyt dusin menn i uniform i en stor fabrikkhall. Hun er nå bare kledd i undertøy, og blåmerker brer seg over kroppen hennes mellom klippene, mens dansen blir stadig mindre sensuell og mer og mer desperat. Menneskets blikk er nøytrale, kanskje nedlatende.

Samtidig skjer det noe med publikums eget blikk. Vi tvinges til å reflektere over vår posisjon som observatører – går det an å «bare se på» når det man ser er en voldshandling? Kan man være tilskuer uten å bli deltager?

Intens nærhet

I galleriets andre etasje blir opplevelsen enda mer kroppsnær, for der kan man bevitne en kortere versjon av den samme scenen med VR-briller. Teknologien gir en ganske overbevisende illusjon av å være i samme rom og kunne flytte blikket rundt blant aktørene.

Det at scenen vises i farger, heller enn i svart-hvitt, øker også virkelighetsfølelsen. Når man plutselig selv får den mannlige hovedpersonens røyksky rett i fjeset, oppleves det som et fysisk sjokk.

Samtidig er det vanskelig å fri seg fra mistanken om at nettopp dette fysiske aspektet er litt gimmick-aktig. Selv om de kunstneriske og etiske ambisjonene er på

Kaos: Filmen *The Fury* avsluttes med at kvinnen kommer halvnaken og forslått ut på gaten i en amerikansk by, der menneskene ikke reagerer med omsorg, men med opptøyer.

FOTO: EIVIND LAURITZEN / GALLERI F15

FOTO: © SHIRIN NESHAT. GJENGITT MED TILLATELSE FRA KUNSTNEREN OG GLADSTONE GALLERY.

Intimt ubehag: Sheila Vand spiller hovedrollen i Shirin Neshats *The Fury* fra 2022.

Få det på: I Galleri F15s andre etasje blir opplevelsen av *The Fury* enda mer kroppsnær, for der kan man bevitne en kortere versjon med VR-briller.

FOTO: EIVIND LAURITZEN / GALLERI F15

et helt annet nivå, finnes det et visst slektskap mellom VR-opplevelsen og de kinoene der setet rister mens man ser på action-film. Det er som om kunstneren ikke stoler helt på styrken i selve billedmaterialet.

Antiklimaks på gaten

Selve filmen slutter med et antiklimaks. Iranskfødte Shirin Neshat (f. 1957) er trolig mest kjent for et norsk publikum for det ti minutter lange mesterverket *Fervor* fra 2000, som er blitt vist i flere utstillinger på Astrup Fearnley-museet.

Der skaper hun en uhyre subtil fortelling om erotiske og religiøse krefter ved å klippe mellom en mann og en kvinne som sender hverandre stjålne blikk gjennom gardinet som skiller manns- og kvinnesiden i en moské. Den forbudte kontakten, den kompakte menigheten og den stadig mer febrilske predikanten fremstår på samme tid både som symboler og som konkrete mennesker med en sanselig tilstedeværelse i verden.

I *The Fury* er det som om Neshat etter hvert gir opp å kombinere det symbolske og det virkelige. Når kvinnens dans ser ut til å måtte ta slutt av ren utmattelse, gjør hun noe som får hele opptakten til å virke mindre overbevisende, og mindre viktig: Hun stikker av. Bare løper ut i solen, uten at noen av mennene bryr seg.

Filmen avsluttes med at kvinnen kommer halvnaken og forslått ut på gaten i en amerikansk by, der menneskene ikke reagerer med omsorg, men med opptøyer. Her blir tvetydigheten i den engelske tittelen *The Fury* tydelig: Ordet betyr *raseri*, men også *furie*, hevngudinnene i romersk mytologi.

Det iranske prestestyrets brutale kvinnefiendtlighet førte til opprør høsten 2022, bare et par måneder etter at filmen ble laget. Opprøret i Teheran og andre byer ga nytt håp om at undertrykkelsen ville straffe seg.

Problemet med opprøret i filmen er at det rett og slett ikke er særlig overbevisende. Der hovedpersonens dans hele tiden fremstår nettopp som en dans hun fremfører for et publikum, strever folkene på gaten med at de liksom spontant skal knuse tv-er og kaste rundt seg med grillkull, samtidig som de utfører åpenbart innøvde trinn.

Dermed fungerer finalen hverken som fiksjon eller som ballett. Det er synd, for resten av verket gir intens og gripende form til spørsmål som angår oss alle. ■

Espen Hauglid